

מראי מקומות- חולין ע"ד

שפיר שייך גם לטהר אבר היוצא, ואף דאינו מותר באכילה, לפי דסכ"ס חוץ למחיצותיו הוא, ולכן אי' בי' איסור טריפה, אבל עכ"פ אית בי' שחיטה, ולכן טהור מידי נבלה. אבל בעובר מת, הרי כבר חל בה דין נבלה כשמת, וא"כ שוב לא שייך בה דין שחיטה, שהרי אין שייך שחיטה על נבלה. ומ"מ מותר הוא באכילה, שהרי גזה"כ הוא דחל בה היתר אכילה ע"י שחיטת האם. אבל אי"ז שייך כלל למה שהוא חוץ מהבהמה, דאין בה שום היתר של בבהמה תאכלו, כיון שאינו בבהמה, וגם אין בה טהרת השחיטה, שהרי לא הי' בה שחיטה. וע"ש שביאר איך נלמדו ב' דינים אלו מקראי. וכל זה הוא דעת ר' חסדא, דמחלק בין עובר חי ובין עובר מת. אבל רבה, ס"ל דאין מחלקים כן, ובין כך ובין כך מחלוקת. וביאר האמר"מ, דס"ל לרבה דאף עובר מת שייך בי' דין שחיטה לטהר מידי נבלה. וביאר האמר"מ דע"כ ס"ל לרבה דהעובר מת נחשב כחי במעי אמו (וכמש"כ תוס' לעיל עב. ד"ה הוציא, דשייך היתר שחיטת האם על העובר מת כיון דחשיב כחי), וא"כ שפיר שייך אף אצלו דין שחיטה, וא"כ אף אבר היוצא שלו טהור מידי נבלה (והוסיף דלרבה אין מוכח שיש גזה"כ אחר מלבד הדין דשחיטת האם מהני לעובר, וע"ש שכ' שיהי' נפק"מ לענין היתר לשאר איסורי אכילה, ע"ש).

(ג) הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי, מהו, וכו'. ע' בתוס' לקמן (עה). שכ' שיש לחלק בין בעיא דהכא ובין מה דאי' בגמ' התם דהשוחט את הטריפה ומצא בה בן ט' חי, דנח' בה ר' אמי ורבה, דרבא ס"ל דד' סימנים אפשר בה רחמנא, וא"כ אפי' אם שחיטת האם לא תהני לולד, מ"מ שחיטת עצמו מהני. וכ' תוס' דהשאלה דכאן עדיין שייך אף לדעת רבא, די"ל דשאני התם דהשחיטה היתה כשהי' העובר כבר יצא לאויר העולם, וא"כ בהא דשפיר נתחדש דד' סימנים אפשר בה רחמנא, משא"כ היכא דשחטה והוא עדיין במעי אמו, די"ל דכל זמן שהוא במעי אמו אין לו אלא ב' סימני אמו.

(א) מיתה עושה ניפול- בענין הא דמיתה עושה ניפול, לכאור' יש לפרשו בשני אופנים. (א) דבאמת כל אבר המדולדל, מיד, גם קודם מיתת הבהמה, יש בה איסור אבר מן החי, ומה שאינו מטמא מיד, היינו משום דהחיות מקצת שיש בה מונע לדין שתטמא, וכל שמתה, אז כיון דפסק חיותה הרי הוא מטמא, בשביל שכבר נעשית אבר מן החי מעיקרא, ולא משום דעכשיו חל בה האיסור אבר מן החי. ומה ששחיטה מהני שלא יהי' מטמא, היינו משום דשחיטה מהני לדבר המחובר לה לסלק ממנה איסור אבר מן החי, כן ביאר הזכר יצחק (א', ל"ג). (ב) עוד צידד בשחיטת חולין, דיש לבאר באור"א, דהיינו דכל זמן שהאבר מחובר לבהמה לא חל איסור אבר מן החי על האבר המדולדל, וע"כ שחיטה מהני בי' שלא יעשה לאבר מן החי, לפי שהשחיטה חלה עליו קודם שחל בה שום איסור, ועדיין הוא חלק של עיקר הבהמה. אבל התורה חי' דבמיתה גרידא, המיתה מפלת האבר, ובזה חלה עליו איסור וטומאת אבר מן החי. וע"ע באגלי טל (גו"ז י"ד), דכ' דכל זמן דהאבר מחובר להבהמה, הרי הוא כמוה, ורק כשמת הבהמה נעשה כמי שנופל מהבהמה וחל בה איסור אבר מן החי, אבל כל זמן שהי' מחובר להבהמה הי' דינה כמוה.

(ב) אמר ר' חסדא, מח' באבר דעובר חי, אבל באבר דעובר מת, דברי הכל שחיטה עושה ניפול, ורבה אמר כמח' בזו כך מח' בזו- פרש"י, דס"ל לר' חסדא דכיון דעובר יש במינו שחיטה, א"כ מהני שחיטת אמו אף לאבר היוצא לטהרה, משא"כ בעובר מת. והק' האמר"מ (ד', ה'), הא עובר מת ג"כ יש לו היתר שחיטה אגב אמו, ומ"ש. וכ' לבאר ע"פ מש"כ לחקור בגדר כל היתר בן פקועה, האם הוא משום דהוי כמו שנשחט גם העובר, או שיש לו היתר במה שנמצא בתוך גוף בהמה שחטה, אבל לא חל שום שחיטה על העובר עצמו. וכ' האמר"מ דבאמת ב' דינים יש בבן פקועה. אבל בזה יש חילוק בין עובר חי לעובר מת, דבעובר חי, שייך בה שחיטה, לפי שעדיין חי הוא, ולכן

בהיתר דכל בבהמה תאכלו, אבל בן ט' חי, דאיכא שחיטה בגופו, לא מרבי בה ר"מ. עוד הביא שם בשם תוס' דמפרש דעת ר"מ באור"א, דס"ל לר"מ דאין איסור אלא בשיש בה חדשים ויצא לאויר העולם קודם שימות, אבל חדשים גרידי לא גרמי לה חיוב שחיטה, ואפי' אם מת במעי אמו לאחר מיתת אמו, מ"מ כיון שלא יצא לאויר העולם בחיים,

אי"צ שחיטה [ולכאור' יוצא מזה חידוש, דהשחיטה תלוי ועומדת אם חלה על העובר או לא, דאם יצא העובר בחיים, אין השחיטה מתירו, ואם מת קודם שיצא, אין השחיטה מתירו. ולכאור' אם אמר' דאין השחיטה מתירו, אלא דהוי היתר במה שנמצא במעי שחוטה, א"ש טפי, וצ"ע בזה].

קריעה ומצא בה בן ט' חי, טעון שחיטה, לפי (ו) שלא נשחטה אמו- כ' התוס' יו"ט, דהדרישה הק' דזה פשוט, ודוחק לומר דמשום דין טומאה נקטה. וכ' התויו"ט דכיון דהיתר דבן פקועה לא כתי' אצל פ' שחיטה, וא"כ ה"א דהתורה התירה כל בהמה שנמצא במעי אמו, אפי' אם לא שחטה. ומה דקתני ברישא שחיטת אמו מטהרתו, י"ל דעדיין לא נשמע מזה חי' זה, די"ל דלדברי ר"מ קא מהדרי, דלזה אף אית בי' שחיטה, אבל י"ל דשיטת עצמן הוא דאי"צ שחיטה כלל, קמ"ל.

למעוטי רובעו וחורש בו- כ' הנאות יעקב (ז) (כ"ב, ו', ד"ה ובזה) דביאור בהה"א דהי' מותר לחרוש בו ולרובעו היינו, דעיקר יסוד ההיתר בן פקועה הוא דהתורה מוציאו מתורת בהמה (ע"ש לראיותיו), וא"כ ה"א דכמו דאינו חשיב בהמה לענין אכילה, הרי הוא ג"כ אינו נחשב בהמה לענין חרישה ורביעה, קמ"ל דרק לענין אכילה אמר' דאינו בהמה, אבל בשאר דברים שפיר הוי בהמה.

דגמר שה שה מפסח- פרש"י, ופסח פסול (ח) בבן פקועה, שהרי יוצא דופן הוא. והק' תוס', דא"כ לר"מ איך פודין בו, הרי סכ"ס יוצא דופן הוא. ולכן כ' דמפסיל מטעם שחוטה, דאין פודין בשחוטה. והק' הרמב"ן, הא סכ"ס הוי יוצא דופן, וא"כ למה לא יהי' פסול אפי' לר"מ לפדות בו, דהא הוקש לפסח, ופסח פסול ביוצא דופן. ולכן פי' הרמב"ן כפרש"י, ופי' דאה"נ, עכשיו חוזר הגמ' לומר דאף לר"מ לא יהי' יכול לפדות בו, כיון דהפסול הוא ע"כ מחמת שהוא הוקש לפסח,

וע' בר"ן (כה: בדפיו) שכ' דאולי מה שהשמיט הרי"ף בעיא זו דר' הושעיא, היינו משום דכיון דמסקינן דר' סימנין אכשר בה רחמנא, א"כ שחיטה מהניא לי'. אבל הביא מתוס' דאולי אין בעינינן נפשטה מהא דלקמן, דאולי י"ל דכי אמר' דסימנין דידי' אכשר בי' רחמנא, ה"מ בשאין סימני אמו מועילים לו, כגון שנקרעה או שנטרפה, אבל כל שיש לו סימני אמו, אין לו סימני עצמו, או דלמא בין כך ובין כך ארבעה סימנין אכשר בי' רחמנא. והק' רעק"א, דלכאור' יוצא לדעת הר"ן דאם האם טריפה, והושיט ידו לתוכה ושחט העובר, דודאי מהני לפי הגמ' לקמן. אבל א"כ, למה שואל הגמ' כאן אף לר"מ, הרי לר"מ בבן ט' חי אין סימני האם מהני כלל, וא"כ הו"ל כמו האם טריפה כלפי העובר, ומהו השאלה אם יכול לשחוט העובר או לא, והניח בצע"ג.

ד) קורעו ומוציא את דמו- מה שצריך להוציא דמו, פרש"י דהיינו משום דלא גרע מדם האברים, ודם האברים עובר בלא תעשה. ולכאור' כוונתו כמש"כ הרא"ש (סי' ה'), "ומה שדמו אסור, לפי שהוא נבלע בכל הגוף, וחשיב כדם האיברים שפירש של בהמה עצמה". וע' בחי' הר"ן דביאר דההיתר לאכול החלב הוא מקרא דכל בבהמה תאכלו (ודלא כרש"י), וע"כ כ' דדם אינו נכלל בזה, שהרי דם הוא בשתיי', ולא באכילה (ואף דמצינו לשון אכילה על דם, אבל זהו רק היכא דמוכרח דקאי על דם, אבל כאן, דשייך לומר דקאי על בני אכילה, אין הכרח לומר דדם נכלל בהיתר זה), ולכן הדם אסור.

ה) מצא בן ט' חי, טעון שחיטה... דברי ר' מאיר- פרש"י, דקסבר ר"מ דחדשים גרמי לה להיות בהמה בפנ"ע ולטעון שחיטת עצמו, אבל רבנן ס"ל דחדשים ולידה גרמי לה, וכיון שאין כאן לידה, א"כ אי"צ שחיטה. והק' הרשב"א, אם ס"ל לר"מ דחדשים גרמי לה להיות ולד בפנ"ע, ואינו יכול להיות ניתר ע"י שחיטת האם, א"כ למה אם מצא שם בן ט' מת מותר, הרי בן ט' מת נמי הי' לו חדשים, ובזה ר"מ מודה דמותר. והביא מהרמב"ן ליישב פרש"י, דכל דלא שייך שחיטה בגופו, מודה ר"מ דאף דיש לו חדשים, עכ"ז נכלל

והפסול הוא משום יוצא דופן, דזה פסול אף לר"מ.

ט) מהו למנות בו ראשון ושני- כ' הבעל המאור (כה. בדפיו) דכל השאלה הוא רק בבן ח' חי או בן ט' חי (לרבנן), אבל בבן ח' או בן ט' מת, כו"ע מודו דאין מונין בו ראשון ושני, אלא חשיב לחלק של האם. אולם ע' בחי' הרמב"ן כאן דחולק ע"ז, וס"ל דשאלת הגמ' בכל מקום שיש היתר שחיטת האם על העובר. וע' במהרש"א, דדייק מדעת רש"י דס"ל ל' כבעל המאור, דרק במצא חי שייך שאלה זו. וע"ע ברעק"א מה שתמה על דברי רש"י כאן.